

ISTORIJA

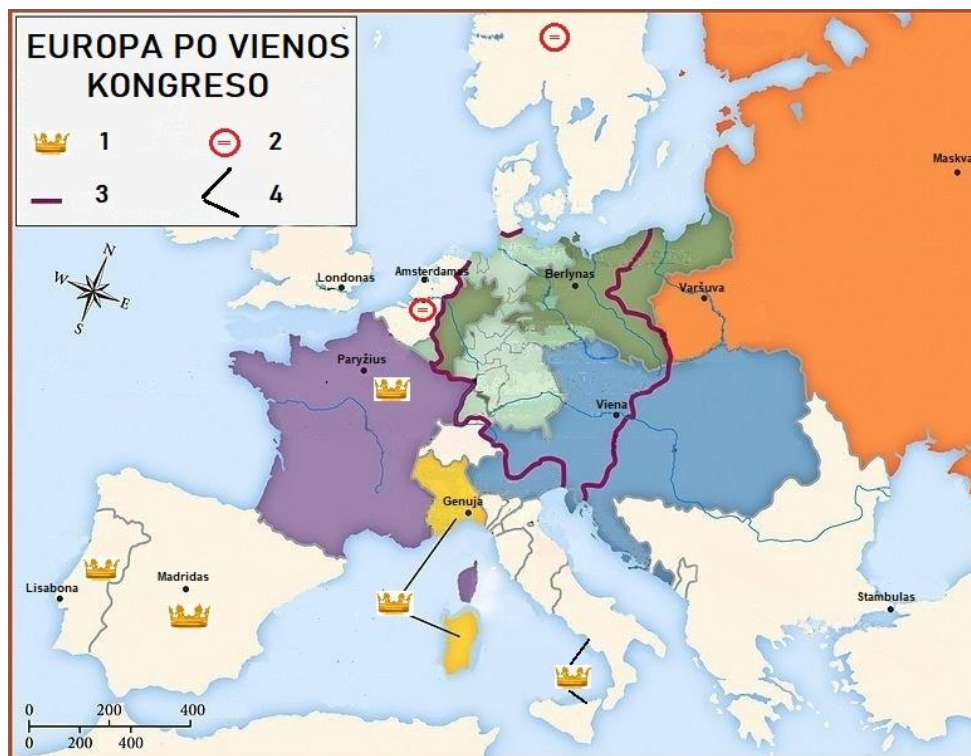
Valstybinio brandos egzamino
 antra dalis

Trukmė – 3 val. (180 min.)

I DALIS (40 taškų)

1 klausimas. Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, atsakykite į 1.1–1.3 klausimus.

Šaltinis. Vienos kongresas (1814–1815 m.).

1.1. Nurodykite du pagrindinius Vienos kongreso sušaukimo tikslus.

Juodraštis

1.
2.

(2 taškai)

- 1.2.** Remdamiesi žemėlapiu ir jo legendoje pateikta informacija, nurodykite tris politinius, administracinius pokyčius, įvykusius pagal Vienos kongreso nutarimus.

Juodraštis

1.
2.
3.

(3 taškai)

- 1.3.** Politologų vertinimu, Vienos kongreso nutarimams įgyvendinti buvo sukurta pirmoji kolektyvinio saugumo sistema. Nurodykite, kuris tai nutarimas, ir paaiškinkite, kodėl taip manote.

Juodraštis

Nutarimas

Paaiškinimas

.....

(2 taškai)

- 2 klausimas.** Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, atsakykite į 2.1–2.4 klausimus.

Šaltinis. JAV dailininko Jack'o Knox'o karikatūra „Priešo aidai“.

Irašai karikatūroje:
 Protestuokite prieš veiksmus Vietname
 Deginkite šaukimo lapelius
 Sukelkite studentus!
 Demonstruokite!
 Kilkite!
 Pirmyn!

- 2.1.** Karikatūroje pavaizduota situacija, susiklosčiusi, vykstant karui. Nurodykite, kelintais metais vyko šis karas ir kurios šalys jį kariavo.

Juodraštis

Metai: nuo iki Kariavo

.....

(2 taškai)

- 2.2.** Paaiškinkite, kodėl šis karas bendrame Šaltojo karo laikų kontekste vadinamas lokalinis.

Juodraštis

.....

.....

(1 taškas)

- 2.3.** Ką iš karikatūros galima sužinoti apie dalies šalies visuomenės poziciją karo atžvilgiu? Nurodykite vieną iš karikatūros detalių, kuri tai parodo.

Juodraštis

Pozicija

Detalė

(2 taškai)

- 2.4.** Remdamiesi karikatūra ir jos pavadinimu, įvertinkite autoriaus poziciją vaizduojamos situacijos atžvilgiu. Atsakymą argumentuokite.

Juodraštis

Pozicija

Argumentas

(2 taškai)

- 3 klausimas.** Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, atsakykite į 3.1–3.5 klausimus.

Šaltinis. Iš laikraščio „XX amžius: ekstra laida“ 1940 m. birželio 15 d. 18 val. straipsnio „Sovietų Sąjungos reikalavimai Lietuvai“.

[...] Įteikto ultimatumo pradžioje buvo plačiai išdėstyti jo motyvai, daugumoje mūsų visuomenei jau žinomi iš spaudoje paskelbto „Tasso“ komunikato apie Sovietų Sąjungos karių dingimą Lietuvoje ir kai kuriuos kitus dalykus.

Gavusi žinią apie šį ultimatumą, Lietuvos vyriausybė tuojau susirinko posėdžio, kuriam pirmininkavo pats Respublikos Prezidentas. Tame posėdyje buvo nutarta visus Sovietų Sąjungos reikalavimus priimti ir apie tai ją per ministrą Urbšį Maskvoje nurodytu laiku painformuoti. Ministro pirmininko Merkio vadovaujama vyriausybė tuojau atsistatydino. Naują vyriausybę sudaryti Respublikos Prezidentas pavedė generolui Raštikiui. Generolas Raštikis tuojau ėmėsi vyriausybės sudarymo darbo. Tačiau Maskvoje mūsų ministrui Sovietų Sąjungos liaudies komisarų tarybos pirmininkas ir užsienio reikalų komisaras Molotov pareiškė, kad Raštikis Sovietų Sąjungos vyriausybės nepatenkina ir kad dėl premjero ir kitų vyriausybės narių reikia su Sovietų Sąjungos vyriausybe susitarti.

Greitai po to ministras Urbšys telefonu pranešė, kad Sovietų Sąjungos kariuomenės daliniai šiandien, birželio 15 d., 14 val., nurodytose vietose peržengs Lietuvos Respublikos sieną ir vyks į nurodytus svarbesnius Lietuvos centrus. [...] Lietuvos vyriausybė, visu rimtumu įvertindama šitaip susidėjusią

situaciją, tuojau davė per savo organus įsakymus bei nurodymus, kad atvykstanti į Lietuvą Sovietų Sąjungos kariuomenė būtų sutikta taip, kaip to prašo Sovietų Sąjungos vyriausybė.

Į Kauną specialiu lėktuvu iš Maskvos atskrenda aukšti Sovietų Sąjungos vyriausybės atstovai, su kuriais mūsų vyriausybė tikisi draugingai susitarti dėl visų klausimų, iškilusių ryšium su nauja situacija.

Lietuvos Respublikos piliečiai ir visi mūsų krašto gyventojai yra prašomi laikytis kuo ramiausiai, eiti savo pareigas ir dirbti kasdienius darbus. Šiuo metu svarbiausias dalykas yra išsaugoti krašto rimtį, tvarką ir drausmę.

3.1. Kas rodo šio laikraščio numerio išskirtinumą?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

3.2. Kokias alternatyvas privalėjo apsvarstyti Lietuvos vyriausybė, gavusi tokius reikalavimus? Kokia alternatyva buvo pasirinkta ir kas lėmė tokį nutarimą?

Juodraštis

Alternatyvos

Pasirinko, nes

.....

(2 taškai)

3.3. Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, apibūdinkite Lietuvos vyriausybės pastangas, įgyvendinant visus SSRS reikalavimus.

Juodraštis

1.

2.

3.

(3 taškai)

3.4. Kokį pretekstą SSRS pateikė, pagrįsdama ultimatumo teisėtumą?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

3.5. Lietuvos vyriausybės tuo metu priimti sprendimai buvo ir yra naudojami propagandai apie savanorišką Lietuvos prisijungimą prie SSRS. Nurodykite du argumentus, kurie paneigia tokio požiūrio pagrįstumą.

Juodraštis

1.
 2.

(2 taškai)

4 klausimas. Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, atsakykite į 4.1–4.4 klausimus.

Šaltinis. Iš Biblijos (Išėjimo 20:2–17).

Aš esu Viešpats, tavo Dievas, kuris tave išvedžiau iš Egipto žemės, iš vergijos namų.

Neturėsi svetimų dievų mano akivaizdoje.

Nedirbsi sau drožinio nei jokio paveikslo, panašaus į tai, kas yra aukštybėse danguje ir kas yra žemumoje ant žemės, nei į tai, kas yra vandenyse po žeme. Nesilenksi jiems ir negarbinsi [...].

Neimsi Viešpaties, tavo Dievo, vardo dovanai; nes Viešpats nelaikys nekaltu to, kurs ims Viešpaties, savo Dievo, vardą veltui.

Atsimink, kad švęstumai šabato dieną. Šešias dienas darbuosies ir dirbsi visus savo darbus. O septintoje dienoje yra Viešpaties, tavo Dievo šabatas; joje nedirbsi jokio darbo tu ir tavo sūnūs, ir tavo duktė, tavo tarnas ir tavo tarnaitė, tavo gyvulys ir ateivis, kurs yra pas tave. Nes per šešias dienas Viešpats padarė dangų ir žemę, jūrą ir visa, kas juose yra, ir ilsėjosi septintoje dienoje; todėl Viešpats palaimino šabato dieną ir ją pašventino.

Gerbk savo tėvą ir savo motiną, kad būtumei ilgaamžis žemėje, kurią Viešpats, tavo Dievas, tau duos. Neužmuši.

Nesvetimoteriausi.

Nevogsi.

Nekalbėsi prieš savo artimą neteisais liudijimo.

Negeisi tavo artimo namų ir netrokši jo žmonos, nei tarno, nei tarnaitės, nei jaučio, nei asilo, nei jokių dalykų, kurie yra jo.

4.1. Kaip vadinamas šaltinyje pateiktas tekstas ir kurioje Biblijos dalyje jis yra?

Juodraštis

Pavadinimas

Biblijos dalis

(2 taškai)

4.2. Kuriai senovės tautai priskiriamas šio teksto sukūrimas? Atsakymą pagrįskite šaltinyje nurodytu šiai tautai priskiriamu istoriniu faktu ir tik jai būdingu religiniu reikalavimu.

Juodraštis

Tauta

Istorinis faktas

Religinis reikalavimas

(3 taškai)

4.3. Su kuriuo Biblijoje minimu ir aprašomu asmeniu susijusi pirma pateikto teksto eilutė?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

- 4.4.** Nurodykite du tekste minimus reikalavimus, susijusius su šios religijos naujumu, išskirtinumu iš kitų to meto religijų, ir paaiškinkite jų esmę.

Juodraštis

1.

 2.

(2 taškai)

- 5 klausimas.** Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, atsakykite į 5.1–5.5 klausimus.

Šaltinis. Iš 1520 m. Leono X bulės „*Exsurge Domine*“ (*Kelkis, Viešpatie!*).

Kadangi aukščiau paminėtos ir daugelis kitų klaidų yra Martyno Liuterio knygose ar raštuose, mes taip pat smerkiame ir visiškai atmetame minėto Martyno knygas, visus raštus ir pamokslus, kuriuose yra minėtų klaidų arba bet kuri iš jų, nesvarbu, ar tai būtų lotynų, ar kita kalba; ir norime, kad jie būtų laikomi visiškai pasmerktais ir atmestais. Mes uždraudžiame kiekvienam bet kurios lyties tikinčiajam, remiantis šventu paklusnumu ir aukščiau nurodytomis nuobaudomis, juos skaityti, minėti, garsinti, girti, spausdinti, skelbti ar ginti. Jiems gresia nuobaudos, jei tai darys bet koku būdu – asmeniškai ar per kitus, tiesiogiai ar netiesiogiai, tyliai ar garsiai, atvirai ar slapta, savo namuose ar viešose vietose. Iš tikro, paskelbus šią bulę, tuoj tų kūrinių atidžiai ieškos ordinarai ir kiti [bažnytininkai ir eiliniai], kad ir kur jie būtų, o pagal kiekvieną aukščiau paminėtą nusizengimą jie bus viešai ir iškilmingai sudeginti dvasininkų ir pasauliečių akivaizdoje.

[...] Tegul jis susilaiko nuo savo žalingų klaidų, kad galėtų sugrįžti pas mus. Jei jie tikrai paklus ir teisiniais dokumentais patvirtins mums, kad pakluso, jie ras mumyse tėvišką meilę, patirs mūsų globėjiškos meilės poveikį, atvers gailėstingumo ir malonės šaltinį. Tačiau mes įsakome Martynui, kad tuo tarpu jis nustotų skelbti Dievo žodį ir eiti pamokslininko pareigas.

- 5.1.** Kokias pareigas ėjo pateikto šaltinio autorius? Paaiškinkite, kodėl taip manote.

Juodraštis

Pareigos
 Paaiškinimas

(2 taškai)

- 5.2.** Kas buvo Martynas Liuteris ir dėl kokios savo veiklos jis susilaukė tokios reakcijos?

Juodraštis

Martynas Liuteris –
 Veikla

(2 taškai)

5.3. Ką šaltinio autorius galėjo laikyti bulėje minimomis klaidomis, esančiomis Martyno Liuterio parašytuose darbuose? Nurodykite bent tris tokias klaidas.

Juodraštis

1.
2.
3.

(3 taškai)

5.4. Kaip Martynas Liuteris reagavo į šią bulę?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

5.5. Kaip Martyno Liuterio veikla paveikė krikščionybės istoriją?

Juodraštis

.....

(1 taškas)

II DALIS (20 taškų)

Remdamiesi pateiktais šaltiniais, parašykite argumentuotą tekstą (rašinį) tema:

„Sovietų okupacijos metais Lietuvos visuomenei būdingas pasipriešinimas, prisitaikymas ir kolaboravimas. Kuri laikysena buvo dominuojanti?“

A šaltinis. Iš *Žemaičių apygardos leidinio „Laisvės balsas“*, apie 1947 m.

Pirmiausia panagrinėkime, kas sudaro tuos išdavikus ir žudikus. Pirmąją jų grupę sudaro tautos atmatos – išsigimėliai, kurie 1941 metais, tik Raudonajai armijai okupavus mūsų kraštą, iškilo į paviršių ir užėmė valdančius postus. Antrajai grupei priskiriami visi tie, kurie prasidėjus mobilizacijai į Raudonąją armiją, stengdamiesi pasilikti savame krašte stojo į istrebitelius, gaudė savo kaimynus į armiją ir nepatikimus okupantui tautiečius, atiduodavo juos kalinio kančioms ir po to lėtai mirčiai į tolimus Sibiro lagerius. [...] Trečiai grupei priskiriame visus tuos, savo noru ar prievarta stojusius į MGB ir MVD mokyklas, jas baigusius ir gavusius milicijos ar saugumo įstaigose vadovaujamus postus. Ketvirtą grupę sudaro visi partiniai ir komjaunuoliai, kurie, atėjūnų paraginti ar norėdami sudaryti sau geresnį pragyvenimą, įsirašė į šią partiją, nesiryždami tautai pakenkti. Tačiau vyksta kitaip. Jie, okupantų spaudžiami ir raginami, pasidaro klusnūs jų šuniukai, kurie dėl apgriaužto kaulo ar numestos duonos plutos noriai tarnauja. Penktajai grupei priklauso visi šnipai, provokatoriai ir skundikai. Šią grupę okupantai suorganizavo vėliausiai, bet užtai šiandien yra pavojingiausia.

B šaltinis. *Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto (dabar Vilniaus universitetas) dėstytojai ir studentai Spalio revoliucijos demonstracijoje 1952 m.*

C šaltinis. *Iš arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus atsiminimų.*

Pradėjęs leisti *Kroniką*, nesvarsčiau, koku periodišku jį eis – kai susirinks pakankamai straipsnių ir žinių, tada numeris ir pasirodys. Iš tikrųjų surinkti medžiagą pasirodė gana sunku. Negi paskelbsi *Tiesoje*, kad pagrindžio leidiniui reikia sovietinės valdžios daromų nusikaltimų aprašymų? Arba kad medžiagą reikia siųsti Simno vikarui? Laimei, turėjau didelį būrį kunigų, seselių vienuolių ir pasauliečių, kuriais galėjau pasitikėti. Jų sąžiningumas ir noras padėti buvo garantuotas, nes jie visi mylėjo Bažnyčią ir Lietuvą. Ne visi žmonės lengvai pasakodavo ar parašydavo apie savo patirtus vargus, ypač kai numanydavo, jog pasakojimas pateks į *Kroniką*. Prisimenu ne vieną atvejį, kai net geri ir nukentėję nuo valdžios žmonės buvo linkę likti nežinomi: daug kam nesinorėjo atkreipti KGB dėmesio, galbūt – net būti tardomiems. Tačiau buvo kunigų ir pasauliečių, kurie medžiagą atiduodavo labai drąsiai. Vienas iš tokių buvo kun. Bronius Laurinavičius.

Šaltiniai

M. Pocius. *Kita mėnulio pusė: Lietuvos partizanų kova su kolaboravimu 1944–1953 m.* Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2009, p. 69–70.

Šventasis Raštas. Iš lotynų kalbos vertė Juozapas Jonas Skvireckas. 3-iasis leid. Vilnius: Vaga, 1990.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/05/Map_congress_of_vienna.jpg

<https://hti.osu.edu/opper/lesson-plans/anti-vietnam-conflict-war-protest/images/echoes-of-the-enemy>

<https://www.facebook.com/lietuvosypatingasisarchyvas/photos/a.2754888151205588/2754891874538549/?type=3>

<https://www.papalencyclicals.net/Leo10/110exdom.htm>

<https://www.epaveldas.lt/static/cdm-bucket/LIMIS-699716485/original/699716503.jpg>

<https://lkbkronika.lt/index.php/sigitas-tamkevicius/103-lkb-kronika-tiesa-islaisvina>